

Turen går til Baltikum

Christina Marie Lütken, stud.mag.

En kort rejsebeskrivelse af studieturen til Baltikum fra Københavns Universitet med hovedvægt på nogle enkelte oplevelser. Turen varede 13 dage og foregik i efteråret 2011, hvor vi besøgte Finland, Estland, Letland og Litauen. Der var besøg på universiteter og museer samt andre arkæologiske sites. I denne artikel er der lagt vægt på besøget i Tartu i Estland, som bestod af symposier på universitet, samt UNESCO-sitet Kernave Litauen i, hvor vi besøgte det endnu ikke færdigbyggede museum.

Selvom man læser på universitet, så er det heldigvis ikke slut med studieture. I efteråret 2011 tog studerende og underviserer fra Københavns Universitet 13 dage til det baltiske område, med start i Finland, med bus gennem Estland, Letland og Litauen.

Turen var arrangeret af ph.d.-studerende Lasse Sørensen i samarbejde med ph.d. Inga Merkyte og professor Klavs Randsborg. Formålet var at give de studerende en mulighed for at etablere kontakt til universiteterne, samt at få et indblik i den baltiske forhistorie. Betingelsen for at deltage var, at vi skulle forberede og holde mindst et foredrag på engelsk.

Universitet i Tartu

Tartu er den næststørste by i Estland efter hovedstaden Tallinn. Byen blev grundlagt i 1030 og var et vigtigt handelscentrum i middelalderen og medlem af Hanseforbundet. Hvor Tallinn var landets centrum for politik, var Tartu derimod Estlands intellektuelle og kulturelle centrum.

Det arkæologisk institut i Tartu blev oprettet i 1920 og den første arkæolog, Marta Schmiedehelm, blev uddannet i 1923. Instituttets første professor var A. M. Tallgeren, som blev hentet ind fra Finland og i 1923 blev Tallgeren afløst af en svensker. Dette var medvirkede til, at man ikke kun har forsket i den baltiske og russiske forhistorie, men også hentet inspiration fra Skandinavien både forskningsmæssigt, men også til strukturen af instituttet, som i resten af Baltikum var inspireret af russerne.

Vi blev budt velkommen af professor Valter Lang, som gav en kort introduktion til arkæologien i Tartu

og en rundvisning på instituttet. Da vi besøgte universitet var de lige flyttet over i nye lokaler, som bestod af universitetets gamle kemilokaler. Det gjorde det muligt, at man bygge moderene laboratorier, som er en aktiv del af den arkæologiske afdeling.

Herefter deltog vi i symposiet, som universitet havde valgt at kalde "The Danes in Tartu". På symposierne blev indlæggene fortrinsvist afholdt af de studerende fra de to universiteter.

Efter symposiet så vi en ny udstilling på et lokalhistorisk museum, af gravplads fra den sene jernalder. Vi var positivt overrasket over formen på udstilling, der var lavet i samarbejde med en kunststuderende. Udstillingen startede med at man gik ind i en hvid pavillon slået op i rummet, hvor der var redskaber og billeder fra selve udgravningen. Meningen var at give et indtryk af, hvordan selve udgravningen i minusgrader var forløbet. Herefter kom man ud i det stor rum igen med den mere almindelige udstilling. Genstandene var gjort tilgængelige, så man kunne røre ved dem, og man

Udstilling i Tartu. Foto Lasse Sørensen

havde udstillet et næsten udgravet skelet i et præparat som afslutning på udstillingen. På denne måde var selve udgravningsforløbet blevet integreret i udstillingen. Det var en spændende måde at vise museumsbesøgende, hvordan en arkæolog arbejder. Især hvis der havde været særlige omstændighederne ved selve udgravningen.

De forhistoriske museerne på denne tur var af skiftede kvalitet. Et andet eksempel var National Museet i Riga, hvor udstillingen ikke var blevet fornyet i mange år. Skiltene havde oprindeligt været på russisk og lettisk, den russiske tekst var blevet fjernet efter murens fald, men skiltene var ikke siden blevet opdateret – med for eksempel en engelsk tekst. Desuden virkede det ikke som at der var et specielt budskab med deres formidling. For udenlandske besøgende udgjorde udstillede ikke andet end en stor mængde genstande, hvor det ikke var muligt at gennemskue oprindelse eller datering. På disse museer var vi meget taknemmelige for vores engelsktalende guider som kunne give os den information, der gjorde det muligt at give os det fuld udbytte af besøget.

Vi fik adgang til magasinerne både på museet i Riga og museet i Tallinn. De var en stor blanding af alt lige fra tekstiler til bronzesværd placeret på reoler kun pakket ned i papkasser, uden nogen form for klimaregulator eller anden beskyttelse af

genstandene. Selvom det var en fornøjelse for besøgende arkæologer, at have så nem adgang til genstande og få lov til at gå rundt og kikke og rører, var det dog skræmmende at opleve, at man ikke havde mulighed for, at passe bedre på sin forhistorie.

De fem hillforts ved Kernave og området omkring blev filføjet til UNESCO verdenskulturarvsliste i 2004. Foto Anders Pihl.

Kernave

Kernave ligger 35 kilometer fra hovedstaden Vilnius i Litauen. Kernave er også blevet kaldt for det litauiske Troja, og er for den litauiske selvforståelse, hvad Jelling er for den danske. Litauens eneste konge stammer fra dette sted. Der blevet gravet i området de sidste 30 år og man har udgravet i alt 2 procent af området.

Skolestuen i Kernave tager udgangspunkt i en jægerstenalderboplads fundet på stedet. Foto Anders Pihl

Museet i Kernave bestod udover en udstilling af en skolestue, biograf og et laboratoriet.

Da vi besøgte stedet blev museet stadig bygget. Vi blev modtaget af professor Algimantas Merkevicus fra universitet i Vilnius samt museets direktør Saulius Vadišis. Udstillingens opbygning var en blanding mellem genstande, tekst og skærme. I hvert rum dækkede en periode. I denne udstilling var der også lagt vægt på udgravnings processen. Så i den ene side af rummet var der billeder fra udgravningerne af området og på den anden side genstande, skærme og plancher med tekst.

Udsigt over Kernaves hillforts. Foto Christina Lütken

På tv-skærme blev der vist film, der viste hvordan de mente, at genstandene var blevet fremstillet og hvordan de var brugt. Det var som regel de håndværkere, der deltog i de årlige middelaldermarkeder, der også foregik i området, der var blevet benyttet til de små film. Blandt andet blev der vist en film, hvor en fladhugget pil blev fremstillet. Museums direktøren var nærmest undskyldende angående udstillingen og filmene, da de ikke lavede til fagfolk, men vi fandt filmene alligevel interessante nok til at diskutere autencitet. Der var muligvis ikke benyttet den helt korrekte metode i forhold til den gældende forskning, men det virkede som en levende måde at vise genstande i funktion.

Desværre skulle vi skynde os igennem udstillingen, så vi også havde tid til, at nyde udsigten over de fem hillforts. Der var bestilt frokost til os på en nærliggende restaurant, hvor vi blev budt på en menu, som vi var stødt på ved flere lejligheder på denne tur. Den bestod af suppe som forret og en

form for svinekød med kartofler og hvidkålssalat som hovedret. Heldigvis fulgte der som regel en lokal hvede øl til.

Universiteterne og studiemiljøer var af langt bedre kvalitet end man umiddelbart kunne forvente. For eksempel var der trådløs internet, der endnu ikke er en selvfølgelighed på læsesalene på KUA. Der er gode muligheder for at tage et semester i for eksempel Vilnius eller Tartu. Selvom man ikke kan forvente at få undervisning på engelsk, er der mulighed for vejledning på engelsk. Desuden SU'en rækker dobbelt så langt i Letland og Litauen i forhold til Danmark.

Hårdt restaureret borg i Litauen. Foto Christina Lütken

Når der var penge fra EU, var der også eksempler på flotte og informative udstillinger. De ældre museer kunne derimod godt trænge til en kraftig opdatering. Man kan indvende, at der også findes danske museer, der også kunne trænge til en opdatering, men desværre var det nationalmuseerne der var af en ældre model. Deres borge var ofte kraftigt restaureret, så man ikke var i tvivl om, hvad der var rekonstruktion og hvad der var oprindeligt.

Det var en tur med mange positive oplevelser, men desværre fik man også ind imellem sine fordomme bekræftet. Med til oplevelsen hørte, at det var første gang at nogen i selskabet havde bakket med en bus midt på en motorvej eller fået bæver til aftensmad.